№ 5 Ausgabe B.

ГОМАН

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты: на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.
Адрэс адміністрації і экспэдыціі: М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак: на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі — 25 фэніг.; дробные абвесткі — па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 5 (201). Год III. Вільня, 15 студня 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.

14 студня.

Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага: Чыннасць артылерыі трывала ўвесь дзень. На паадзінокіх адрэзках, асабліва каля Ленсу, яна пад вечар узмацавалася. Нашы дружыны разведчыкаў уварваліся на англіцкіе акопы на палудзенным заходзі ад Лябассэ і пры Армант'ер і ўзялі палонных.

Фронт Альбрэхта Вюртэмбэрскага: Ня лічучы ўдачных разведак у ваколіцах Жівэнкур, на заходнім беразі Маасу дзень мінуў без ніякіх прыпадкаў.

Македонскі фронт.

На заходзі ад возера Охры а, пры Дoff. Добрапольі і над возерам Дойран—агонь артылерыі.

БРЭСТ-ЛІТОУСК. (В.Т.Б.). 13 І. 11 і 12 студня камісія дзеля тэрыторыяльных спраў адбыла тры доўгіе заседаньня. Прынцыпіяльна ўстаноўлено, што вывод войск варожых старон з занятых імі зямель адбудзіцца на аснове ўзаемнасьці. З гэтага выключаецца Пэрсія, бо яна сама не ваюе.

У справе терміну выводу войск з занятых зямель немцы прэдлажылі зрабіць гэта пасьля дэмобілізаціі расейскіх войск. Пастанова аб гэтым пункце ешчэ ня прынята.

Пасьля узнялося пытаньне, аб якіх часьцях занятых зямель трэба гаварыць, калі йдзе гутарка аб вывадзе войск.

Кюльман заявіў, што пытаньне аб вывадзе войск можэ абнімаць толькі тые землі, каторые ў гэты момэнт ешчэ належаць да праціўнай стараны. Гутарка аб вывадзе войск не датыкае зямель, якіе ўжо перэсталі быць часьцю дзержавы, да каторай належалі ў пачатку вайны. У часьці занятых немцамі зямель прэдстаўніцтва насяленьня выкарысталі права на самаазначэньне, і гэтые землі больш ня могуць лічыцца прыналежачымі да расейскай дзержавы у старых межах.

На гэта Троцкій адказаў:

„Мы павінны адкінуць пагляд п. Кюльмана, бытцым воля народу ў занятых землях ужо выяўлена паўнамочнымі ўстановамі".

Пасьля гэтага узнякася аб гэтым пытаньні доўгая гутарка. Кюльман паказаў на прыклады Фінляндзіі і Украіны, заявіўшых аб сваей незалежнасьці ад Расеі, што было прызнано і пецярбурскім урадам.

Троцкій сказаў, што гэтые прыклады не падходзяць да занятых немцамі зямель. Заявы соймаў, местовых управленьняў і падобных ім устаноў выяўляюць волю толькі часьці насяленьня. Патрэбна свабода падачы голасу жыхароў, забаспечэная асобнай організаціей.

Кюльман адзначыў чысьленыэ заявы нямецкіх палітыкаў, с каторых відаць, што нямецкая палітыка хочэ абаперці свае адносіны да Польшчы, Літвы і Курляндзіі на самаазначэньні нацыональнасьцей, каторые ўжо цяпер праз свае установы могуць выявіць свае пастановы аб будучыне.

Троцкій запытаўся, чаму, калі так, гэтые установы не запрошэны на перэгаворы у Брэст Літоўск. Аб гэткіх запросінах на перэгаворы німа ніякай гутаркі бо на тые народы глядзяць не як на суб'ект, а як на об'ект перэгавораў.

Кюльман адказаў:

„Я ахвотне гатоў прыступіць да разгляду пытаньня, чы магчымо і ў якой форме ўчасьце прэдстаўнікоў гэтых націй у нашых перэгаворах".

Граф Чэрнін гэтак сама высказаў сваю згодлівасць разглядзець пытаньне аб магчымасьці запросін прэдстаўнікоў названых зямель. Але ён хацеў-бы ведаць, як маюць быць выбіраны гэтые прэдстаўнікі, калі істнуючые організаціі прызнаюцца расейцамі за неправамочные прамаўляць ад імі прэдстаўленых імі нацыональнасьцей.

Троцкій прасіў зрабіць перарыў, каб расейскіе дэлегаты маглі знясьціся са сваім урадам.

БЭРЛІН (В.Т.Б) Ня гледзячы на вялікіе прашкоды, нямецкіе падводные лодкі на усходнім беразі Англіі і ў канालі Ляманш затапілі 5 вялікіх параходаў з вялікім грузам і добра аружных.

ХРЫСТЫАНІЯ. Кожын дзень праз Хрыстыанію праежджае цяпер многа падарожных з Расеі. Гэта—перэважна англічане і французы, каторые пры цяперашнім палажэньні не маюць магчымасьці занімацца сваімі справамі ў Пецярбурзі. У мінулую с боту праехало 25 гэткіх падарожных—выключна англічан.

БЭРЛІН. 14. І. «Lok. Anz.» пішэ. Гіндэнбург і Людэндорф адбылі нараду з імперскім канцлерам. Сягоньня адбудзецца нарада у Імператара, на каторай будуць Гіндэнбург, Людэндорф, канцлер, заступаючый статс-сэкретара да заграничных спраў і іншые асобы.

ПЕЦЯРБУРГ. Рада народных камісараў, паводлуг „Праўды," запрасіла прэдстаўнікоў незалежных рэспублік Расеі на конфэрэнцію дзеля утварэньня ўсерасейскай фэдэрацыйнай рэспублікі паводлуг прыкладу Злучаных Штатаў.

Мірные перэгаворы.

БЭРЛІН. Ждуць важных палітычных нарад і пастаноў. У імператара адбудзецца нарада глаўнай ваеннай каманды і палітычных дзеячаў, каторая будзе мець надта вялікае значэньне для далейшэй вайны і ходу палітычных спраў.

БРЭСТ ЛІТОЎСК (В.Т.Б.). 9. І. Сягоньня адбылося агульнае заседаньне ўсіх дэлегатаў, у тым ліку і украінскіх. Статс-сэкрэтар Кюльман сказаў прамову, апісываючы пачатак і ход перэгавораў цэнтральных дзержаў з Расеей. 4 студня скончыўся 10 дзённы тэрмін дзеля прылучэньня да мірных перэгавораў саюзьнікаў Расеі. За гэты час расейскіе цэлегаты с Пецярбурга тэлеграфна зажадалі, каб мірные перэгаворы ішлі далей не у Брэсьці, а ў Штокгольме. Цэнтральные дзержавы с прычын ужо апавешчэных адмовіліся вясьці перэгаворы ў іншым мейсцы, але, жадаючы ісьці насустрэч Расеі, гатовы на жаданьне расейскіх дэлегатаў вясці ў новым мейсцы формальные перэгаворы і падпісаць мір. У часі 10-дзённаго перарыву П.Т.А., каторае лічуць органам расейскага ураду, разаслало сьцяг тэлеграм, неправільна апісываючы мірные перэгаворы. Ня гледзячы на гэта, дэлегаты цэнтральных дзержаў не губляюць надзеі, што перэгаворы ўдасцца давясьці ўдачна да канца, бо расейскі народ жадае трывалага і крэпкага міра. Неўдача перэгавораў аб міры вярнула-бы на ўсходзі вайну з усемі яе насьледзтвамі.

Граф Чэрнін гэтак сама прамаўляў, далучаючы свой голас да пагляду Кюльмана, і заявіў, што у прыпадку неўдачы мірных перэгавораў адказ за далейшую вайну падзе на расейскіх дэлегатаў.

Генэрал Гофман ад імі нямецкай глаўнай каманды пратэставаў проці тэлеграм і адозв, разсыланых ад імі расейскага ураду і расейскай глаўнай каманды па тэлеграфу вяз дроту, ў каторых былі лаянкі нямецкай глаўнай каманды і войск і каторые прызывалі нямецкую армію да рэволюціі.

Ваенные дэлегаты Аўстрыі, Турэччыны і Баўгарыі прылучыліся да гэтага пратэсту.

Пасьля Троцкій ад імі расейскай дэлегаціі патрэбаваў зрабіць перарыў да пасьля абеду.

На паабеднім заседаньні расейская дэлегація згодзілася вясьці далейшые перэгаворы ў Брэст-Літоўску і прызнала, што нямецкае апісаньне мірных перэгавораў правільнае, а апісаньне П.Т.А.—ня згодліво с праўдай.

БРЭСТ-ЛІТОУСК (В.Т.Б.). 10. І. Спыніўшаеся ўчора заседаньне пачалося нанова сягоньня ў 11 гадз. пад маршалкоўствам Кюльмана. Украінскі статс-сэкрэтар Голубовіч сказаў доўгую прамову, высказываючы прынцыпы, на якіх украінская дэлегація апіраецца ў мірных перэгаворах. Гэтые прынцыпы, наагул, згодлівы с прынцыпамі, апавешчэнымі расейскім урадам. Голубовіч адзначыў, што Украіна прынімае учасьце ў мірных перэгаворах зусім самабытна і незалежна ад Расеі і што, значыць, мір будзе мець для Украіны вагу толькі тады, калі яго падпішуць украінскіе дэлегаты.

С прычыны заявы Голубовіча Кюльман запытаўся расейскую дэлегацію, ці яна выступае ад імі ўсіх зямель Расеі.

Троцкій на гэта адказаў, што ён прызнае украінскую дэлегацію за зусім самабытную і незалежную ад расейскай.

Украінскі дэлегат дзякаваў Троцкаму за яго заяву і адзначыў, што гэтак украінская і расейская дэлегаціі — зусім незалежны, але становяць разам адну старану.

Пасьля Троцкій сказаў доўгую прамову, пацьвярдзіўшы неправільнасць вестак П.Т.А. На пратэст Гофмана ён адказаў, што мірные перэгаворы ня могуць аграничываць свабоды друку і слова. Далей Троцкій заявіў: «Мы хочэмо вясьці мірные перэгаворы зусім не глядаючыся на тое, чы нашы саюзьнікі прыступяць да іх, чы не. Расейская дэлегація годзіцца з жаданьнем цэнтральных дзержаў вясьці далей перэгаворы у Брэст-Літоўску».

БРЭСТ-ЛІТОУСК (В.Т.Б.). 11. І Учора паабедзі была вызначэна камісія дзеля нарад аб палітычных і тэрыторыяльных пытаньнях. Да камісіі ўвайшлі: маршалкі нямецкай і аўстрыяцкай дэлегацій, па адным дыплёматычным і ваенным дэлегаці і па два сэкрэтары. Расейская дэлегація ешчэ не развязала пытаньня аб чысьле расейскіх прэдстаўнікаў у гэтай камісіі. Камісія ўжо адкрыла свае заседаньня.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) 12. І. У Глаўнай Камісіі Рэйхстагу тайны радчы Сімонс заявіў, што нямецкіе і расейскіе дэлегаты дайшлі угоды аб аднаўленьні разарваных вайной гасударственых умоў, аб скасаваньні ваенных законаў, звароці нарушэных імі правоў прыватных асоб і заплаце за учыненые гвалты, нязгодлівые з інтэрнацыональным правам.

Дэпутат Валь[illegible]эйн загадаў заплаты за ўчыненыя ў занятых землях рэквізыцыі.

Дэпутат Кольсгорн адзначыў розьніцу курсу рубля ў Нямеччыне і заграніцай і трэбаваў упарадкаваньня гэтай справы.

БЕРЛІН. Мешаная расейска-нямецкая Камісія каторая заседае ў Дзьвінску, абменіваецца цяпер думкамі аб аднаўленьні жалезнадарожнага руху на участку Вільня—Дзьвінск.

БРЭСТ-ЛІТОУСК. (В.Т.Б.). 11. I. Граф Чэрнін заявіў:

„Мы прызнаем украінскае прэдстаўніцтво незалежнай Украінскай рэспублікі. Формальнае прызнаньне Украіны за асобную дзержаву будзе зроблено ў мірнай умове“.

Генэрал Гофман ешчэ раз заявіў, што расейская пропаганда проці нямецкай глаўнай каманды і ваенных устаноў мае на мэці вызваць у Нямеччыне рэволюцію і грамадзянскую вайну ды гэтак пярэчыць умовам аб замірэньні. Гэта прапаганда вядзецца не прыватнымі людзьмі, а расейскім глаўнакамандуючым Крыленко.

Вільня, 15 студня 1918 г.

З вялізарнага абшару расейскай дзержавы, зложэнай с чысьленых паняволеных народаў — больш чысьленых, чым тые, хто іх паняволіў,—выдзяліліся ўжо дзьве вольные незалежные рэспублікі Фінляндзія і Украіна. Увесь сьвет прызнаў іх за незалежные дзержавы, і вось мы ўжо бачым украінскіх дэлегатаў на мірных перэгаворах у Брэсьці.

Як жэ гэта сталося?

Прыгледаючыся да нарадзін вольнай Украіны і Фінляндзіі, мы бачым у абедзьвых старонках тое-ж самае: у момэнт развалу старой царскай уласьці народы іх патрапілі гэтак організавацца і выткарыць сваю ўласную ўласць, што новаму расейскаму ураду не было тамака нічога да работы. І ён быў прымушэн скланіць сваю галаву перад гэткім цьвёрдым выяўленьнем волі народу жыць сваім асобным незалежным жыцьцём.

Сьледам за Украінай і Фінляндзіей мы бачым узрост руху да незалежнасьці і ў другіх краёх, каторые ешчэ ўходзяць у склад Расеі, а ў тым ліку і ў закордоннай Беларусі. І тамака йдзе шырокая організацыйная работа, бо незалежны быт народы могуць тварыць толькі сваімі ўласнымі рукамі.

Раўнуючы палажэньне окупованай часьці нашага краю да таго, што творыцца за ваенным фронтам, мы можэм сказаць, што ўжо самы факт аддзяленьня гэтага куска зямлі ад Рассі узнімае пытаньне аб яго будучыне, і здаўна жыўшае тут жаданьне вызваленьня знаходзіць асабліва добры грунт дзеля свайго спаўненьня. Згодне з выстаўленымі ў рэзультаце сусьветнай вайны прынцыпамі, наш край можэ дайсьці незалежнага быту, калі толькі населяючые яго народы пададуць за гэта свой голас.

Дагэтуль мы чулі голас толькі організованага грамадзянства — асабліва з мест: ненормальные варункі жыцьця, вынікаючые з блізкасьці ваеннага фронту, не давалі народным массам магчымасьці організавацца, уясьніць сабе свае патрэбы і палітычнае палажэньне і высказаць свае жаданьня. Цяпер мы бачым у розных нацыональнасьцей краю, а ў тым ліку і у беларусаў, энэргічную работу дзеля організаціі народных масс, дзеля падгатоўкі сазыва агульнакраёвага прэдстаўніцтва, свабодна выбранага ўсім народам. І мы верым, што выяўленая апошнім воля нашага краю будзе згодліва з ужо выявіўшымся жаданьнем організованага грамадзянства незалежнага быту,—жаданьнем, каторае злучае на грунце аднэй ідэі абедзьве часьці разарванай ваенным фронтам нашай бацькаўшчыны.

Трывожные праявы.

Адносіны жывучага пакаленьня якога-колечы народу да яго мінуўшчыны, хвальба апошняй ці вострый прысуд—усё гэта яго ўнутрэная справа. „Якое каму дзела да гэтага?“ — можна-б, здаецца, сказаць усім чужынцам, каторые хацелі бы падняць свой голас аб гэтай справе. Аднак гэткае неўнíканьне у праявы ўнутрэнага жыцьця суседніх народаў можна было б апраўдаць толькі тады, калі-б, нацыональная мысль і чуцьцё не адбіваліся бы на інтэрнацыональных зносінах, асабліваж на суседзкім жыцьці сумежных народаў. А як гэта ёсць, і нічога тут змяніць нельга, бо як чэлавек, так і народ жыве тым, што думае і адчувае,—значыць, галавой і сэрцэм,—дык нас вельмі павінны рупіць усе перамены, якіе адбываюцца ў душы вялікшых і дужэйжых за нас народаў. Бо з імі або прынамсі побач іх будзем жыць і далей.

Навагодні нумэр „Dzien. Wil.“ раскрывае перад намі ход польскай гісторычнай мысьлі *сягоньня* і—згодне с прынцыпам: «Qualis sententia, talis existentia»—дае нам права снаваць думкі аб будучыне. П. Антон Пухала («Powrotna fala») апаведае чытачом польскай газэты ў Вільні, як гісторыя польскага народу пастаянна вагалася між натурай і культурай,—значыць, між орыгінальным нацыональным характэрам і суммай чужых уплываў. Переважывае або адно, або другое, ды пры гэтым кожын раз перэвага *натуры* нясе с сабой самазахвыт, апотэозу, праслаўленьне, безкрытычную хвальбу, большае або меншае заніканьне здаровай і цьвярозай палітычнай гісторычнай мысьлі і т. д., а перэвага *культуры* ідзе поруч з рацыоналізмам, крытыцызмам, узвялічываньнем розуму, наватарствам, дысцыплінай і т. д. Цяпер польская гісторычная мысль становіцца пад знакам *натуры*, а гэта суліць у блізкім часе выяўленьне на грамадзкай арэне усяго таго, што мы раней вылічалі. Можэм нават не без асновы спадзевацца, што гэтым разам сьцяг звычайных тут праяў будзе даўжэйшы, чым дагэтуль бываў, бо ясьнейшые кругазоры будучыны Польшчы бязспорна узмацовываюць імпульсыўнасць польскага нацыональнага характэру. Як гэта адаб'ецца на адносінах палякоў да народаў, с каторымі яны прымушэны жыць разам? Як адаб'ецца на адносінах да жыдоў, вельмі абастрыўшыхся ўжо ад некалькіх гадоў,—на адносінах да украінцаў, што з году ў год псуюцца,—да беларусаў і літвіноў, с каторымі далёка ня ўсё добра і т. д.? Самае жыцьцё, дабро палякоў і супольные с суседнімі народамі інтэрэсы цьвёрда вымагаюць развязкі гэтых спраў. Мы разумеем, што спазнаные неўдачы і узнімаючыся труднасьці адбіваюць у палякоў ахвоту да гэтага,—але вялікіе, дужые і здольные да жыцьця народы (гэтага палякам нельга не прызнаць), асабліваж прызваные сягоньня да незалежнага быту, не павінны апускаць рук, а ўсьцяж рабіць новые спробы і шукаць магчымага для абедзьвых старон выхаду. Недастачы адвагі і цярплівасьці ў іх быць не павінно. Толькіж чы яны, стоючы пад знакам *натуры* і ідэалізуючы *бяз меры і граніц* сваю гісторычную мінуўшчыну, здолеюць знайсьці гэта? Німа што дарэмна спадзевацца: ясна, што ня здолеюць і ня змогуць знайсьці, пакуль не пераглядзяць нанова сваіх адносін да Украіны і уніі, пакуль не перестануць гвалтам накідаць беларусам і літвіном польскага пагляду на уніі Польшчы з Літвой, пакуль сьмела не прызнаюццца да цёмных старон паншчыны і польскай нетолеранціі... Нельга *Гісторыі польскай* XX сталецьця абертаць у „*Bajarz Polski*“ (у байку).. Вось, гэта і ёсць тая праява, каторая сур'ёзна нас непакоіць, бо ў ім—як нам здаецца—крыецца глаўная прашкода дзеля добрасуседскіх адносін да палякоў. А с прычыны вялікіх задач, якіе ждуць нашы народы, супольная праца цяпер найбольш жадана.

Найменшае, чаго мы вымагаем ад палякоў, каторые жывуць цяпер пад знакам натуры,—гэта тое, каб яны зразумелі такую-ж эволюцію гісторычнай мысьлі у іншых народаў — у беларусаў, літвіноў, украінцоў... Тое, чаго тые народы ня ведалі, чаго не дацэнівалі або на што дагэтуль угледаліся цераз польскіе акуляры пачынае цяпер зусім іначэй прамаўляць да іх разбуджэнай сьвядомасьці. Вітаўт, Даўкша, Богуслаў Радзівіл становяцца асабліва дарагімі літвіном, як насіцелі нацыональнай мысьлі

Максім Гарэцкі.

АНТОН.

(Абразы жыцьця).

(Гл. «Гоман» № 4).

КЛАВА (піскліва крычыць). — Дзядок! лесная стража! Лясны цэцярлюк і аратар! Які ты дурны, дзядок! (рагоцыць і жартуіць с паняю).

ПАНЯ (села за вузлы). — Ах, Клаўдачка, цяжка жыць у гэтай мядзьведжай бярлозі, сярод гэтай дзічыны, ай цяжта! І што яшчэ, гэтые тутэйшые, самые... самые... самые немажлівые, самые дрэнные мужыкі... Асабліва ў астатніе часы: гультайё, пьянюгі, картэўнікі, а зладзюганы якіе—толькі б красьці ды красьці ў паноў..

КЛАВА (нешта думаіць) — Цёця. А наша фамілія беларуская, праўда? Наш род беларускі... Іванецкіе... Іванецкіе - Дубягі... Клаўдзія Іванецкая Дубяго... І дзяцька нябошчык таксама быў з Літвы... Цёця, твой...

ПАНЯ. — Ай, Клава, я не разумею, што ты гаворыш...—Так цяжка водаль ат вялікага сьвету, сярод гэтых хамаў (перш стаіць, закаціўшы вочы на неба і зложыўшы рукі, а пасьля поркаіцца над вузламі, забылася).

КЛАВА. — А цікавые тыпы. Хоць ба ось гэты лясьнік стары. Толькі нейкі дурны... ці хітры. Па праўдзі, як я за гэтые гады жыцьця ў сталіцы далёка-далёка атсунулася ад дзярэўні. А тут радзілася, тут расла, гадувалася ў Беларусі, а цяпер—ну, саўсім жа не разумею і дзіўлюся, як можна пражыць доўга доўга сярод тутэйшых „пейзан“, ха-ха!

(Цягніць словы). Нудно, нецікава, цёця, у вас, а—ёй ну удна...

Прырода, праўда, любінькая, але простая, простая, таксама—нудная ..

Ой, што йто цяпер у Пецярбурзі? Вово Барацінскі... Весна... не-э, і там цяпер пуста... Дачы, дачы... і тут, так у гэтай глушыне, у гэтым „народзі“, сярод гэтай „зямельнай сілы“... Нецікава ей-ей...

Дзіўлюся, як жывуць мужыкі цэльнае жыцьцё, такое ж безыдэйнае, нецікавое, дурное, беднае... фу!

Цётачка, ну што вы там капаіцеся! Нецікава, уй... Цёця, а хто вас павязець сягоньня у Дуброўкі: гэты стары грыбазвон Стэсь ці Селівончык?

... (Сама сабэ). Селівончык грубейшы за Лёнькі, а які, усё-ж-такі, мускулісты... Апаллон, да-душы Апаллон! Тра-та-ля-та-таля.. (пяець нешта): Жыцьцё, жыцьцё, што ты такое ёсць? (і рвець кветку) Любіць, ня любіць... (пяець):

Захачу, — палюблю,
Захачу — разлюблю...

Цёця! я радзілася быць прынцэсай... праўда? Што?

Захачу — палюблю...

Весна, весна, і так ну-у удна ..

ПАНЯ. — Ну, Клаўдачка (падніmaіцца над вузлом) палічыла... Пойдзім за мамулькай — і чай піць. Так, ведома, цяжка дый нецікава жыць сярод потных сермяг, цяжка, Клаўдачка. Вучышся, вучышся... інстытут, балі, сьвет.. і якаво то потым сярод дурнога мужычча!..

І глаўнае, што а ніякай жа цікавасьці... (пайшлі).

Сонца ужо—пад паўдзен, пачынае прыгрэваць. Пастухі ўжо даўно прыгналі стадак на паранкі.

За рэчкаю, па дарозі, некаторые хлопчыкі і дзевачкі ўжо панясьлі на поверку абед касцом.

Душна... і пчолы ля акацыі глушэй гудзяць...

II.

> Гарэлка ня дзеўка, не саромеючысь пьецца.
>
> **Прыказка.**
>
> Добры жыд! Хоць грошы любе,
> А згубіць зусім — ня згубе.
>
> **Сымон Рэука.**

Сьвята. Над-вечар. Сонца на захадзі, ляхі на тры ад лесу. Людзі сьвяткуюць. Па дарозі каля каршмы, ідуць хто з гасьцей, хто з лесу, хто с поля. А каршма ня ціха; там выпіваюць, і сварацца, і цалуюцца, і болі ўсяго крычаць.

Вот у бакоўцы с пабелянымі сьценамі, закапчонымі, брудна-жырнымі і чорнымі там, гдзе выцерты яны галавамі і плечамі мужыцкімі і жыдоўскімі, з адвечным гарэлачным і піўным затхла-прыкрым духам, за столікам сядзіць Аўтух, а поплеч з ім Мірон Блошка, с чорнаю кудлатаю галавою і войстраю, клінком, рыжаю бародкаю; ён удушлівы, хрыпіць, такі мізэрны, а п'яніца горкая. На услончыку, водаль, хлебны і пяньковы купец, гомасць Іцка Броўда. Аўтух і Мірон п'юць гарэлку, заедаючы хлебам і сольлю, а Іцка ся-

—Скарына, «Litoŭski Statut» многа гаворацъ беларускай сьвядомасьці, а імя Мазэпы становіць сымвол вольнай Украіны. Гэты паварот сьведчыць аб тым, што нацыянальная *натура* перэважыла штучна накінутую польскую *культуру*. Значыць гэта проста зварот утрачэнага. І тут нельга ждаць ніякай змены кірунку, бо сьпячых можна будзіць толькі галосным клікам.

x.

У Вільні і ваколіцах.

× **Адстаўка князя Ізэнбурга** Начальнік Упраўленьня Літаўэн, князь Ізэнбург, паводлуг сваей просьбы вышоў у адстаўку.

Глаўнакамандуючый на Усходзі, прынц Леопольд Баварскі, у тэлеграме сваей між іншым кажэ: „Я выказываю свой шчыры жаль с прычыны выхаду Вашага са службы вялікай справе, для якой Ваша Сьветласць працавала удачна усемі сіламі сваімі. Мая гарачая падзяка і поўнае прызнаньне ўдзе з Вашай Сьветласцю пры развітаньні з гэтым пекным краем, упраўляць каторым у нямецкім духу было Вашай глаўнай мэтай."

× **Адстаўка кс. Міхалькевіча.** Як пішэ «Dzien. Wil.», кс. адмініс тратар Віленскай Р.-К. Дыэцэзіі, Казімір Міхалькевіч, падаў Апостальскай сталіцы просьбу аб адстаўцы с прычыны ўсё горшага стану здароў'я. Як пішэ паменёная газэта, у скорым часе можна ждаць змену ў упраўленьні дыэцэзіей.

× **Беларускі календар на 1918 год.** Цэна календара, каторы ужо паступіў у продажу, неправільна была у нас паказана: календар каштуе не 40 фэн., а 50 фэн.

× **Заседаньне літоўскай рады.** На апошнім заседаньні літоўскай рады, аб каторым мы ужо пісалі, былі прачытаны даклады аб адбудове краю. Дзеля развязкі некаторых пытаньняў былі наладжэны камісcii

× **Астаткі ўсходняй этыкеты.** У Вільні ёсць адзін досі дзіўны звычай, каторы асабліва кідаецца ў вочы зімою, калі шмат людзей носіць рукавічкі. Двох людзей, спаткаўшыся с сабой, замест падаць сабе рукі на павітаньне, доўга стаяць насупроціў сябе і копошацца, пакуль ня знімуць рукавічак,—і тады тыкеля прывітаюцца.

Каліб гэтую процэдуру пабачыў чэлавек з заходу, не адразу зразумеў-бы, што гэта значыць, а зразумеўшы, мусіць, вельмі дзівавауся-бы.

Запраўды дзіўны звычай! Падаць руку ў рукавічцы лічуць за абразу, або адзнаку кепскаго выхаваньня...

× **На чыгунцы.** Ад панядзелку, 14 студня, ня будуць хадзіць поезды №№ 483 і 486 між Падбродзем і Лынтупамі, 487 і 488 між Мостам Пішка і Константыновым і 441 і 442 між Вільняй і Лідай. У Константынов пасажыры едуць вузка-калейнай чыгункай. Скорые паезды 55 і 56, ідучы з Вільні ў Ліду, будуць затрымліваццa ў Ваўчунах і Гудах.

Пажары ў Вільні. За апошні месяц мінулага году (сьнежэнь) у Вільні было 25 пажараў, у тым ліку 7 вялікшых і 18 меншых.

За ўвесь 1917 год чысло пажараў узрасло да 205, ў тым ліку вялікшых 77 і меншых 128.

× **Прадажа дроў.** З запасу у Stadthauptmann'a будуць ізноў прадаваць дровы на 2½ куб. мэтра на сям'ю па 26 м. за куб. мэтр паводлуг карт на хлеб. Звертацца аб дровы у бюро Forstabteilung (лясны аддзел), Домініканская 2.

× **Ад чаду.** На Сяргееўскай вул. № 8 зачадзеў Станіслаў Багдановіч, на Зьтковай № 4 зачадзела Тайба. У абодзьвых здарэньнях вызвалі скорую помач, каторая адратавала пацієнтаў.

× **Спроба самагубства.** Праститутка Шмідтоўна, 20 гадоў, (Мастовая 11) дзеля самагубства выпіла спрачанага квасу. Яе адратавала скорая помач.

× **Трагічнае здарэньне.** Нейкіе Кронікі пераехаўшы на новую кватэру, знайшлі у ей якуюсь жалезную скрыначку. Якуб Кронік, зацікавіўшысь, што-бы гэта магло быць, захацеў адчыніць скрыначку, а калі гэта яму не ўдалося, пачаў разбіваць яе... Раптам арабіўся ўзрыў—скрыначка разарвалася на дробные кавалкі, каторымі цяжка раніла Кроніка, а сядзеўшую непадалёк і прыглядаўшуюся гэтай рабоце 9-гадовую састру К, Соню, забіла на сьмерць, страшэнна яе акалечыўшы. Я. Кроніка у карэтцы скорай помачы адвязьлі у Жыдоўскую бальніцу.

× **Каток.** Ў Ботанічным садзе адкрыт каток дзеля коўзаньня з электрычным асьвятленьнем. Ен адчынен да 9 г. 45 м. вечара. Уход для ваенных — 20 фэн., для цывільных — 50 фэн. Білет на ўсю зіму для ваенных — 3 м., для цывільных — 5 м. Каньки пазычаюць за 50 фэн. За прыладжываньне і зніманьне іх — 10 фэн. За пераховываньне опраткі — 15 фэн. У нядзелю іграе музыка — без ніякай даплаты.

× **Пагода у сьнежні.** Сьнежэнь —гэта першы зімовы месяц. Гэткім ён і быў сёлета для нашага краю. Сярэдніе тэмпэратуры усе ніжэй 0:

а 7 гадз.	раніцы	—	4,7°
„ 2	„ пааўдні	—	3,7°
„ 9	„ вечара	—	4,5°

Сярэдняя тэмпэратура за месяц—4,4°. Найвышэйшая тэмпэратура была 1 сьнежня а поўдні: + 6,8°. Найніжэйшая: — 17,3 ў начы 20-га ў 11 г. 40 м. Гэтак ваганьня тэмпэратуры дайшлі 24,1°.

Марозьлівых дзён, калі тэмпэратура стаяла ніжэй 0°, было 29. Праз 23 дні найвышэйшая тэмпэратура ўсё стаяла ніжэй 0°. Найбольш халодны дзень — 23-га с сярэдняй тэмпэратурай — 13,4°. Найцяплейшы — 1-га с сярэдняй тэмпэратурай + 4,8°.

Хмарных дзён было 25. Асадкаў за месяц выпало на 29,8 мм. Найбольш асадкаў выпало 14-га: 4,7 мм. Асадкі выпадаюць на 15 дзён. Пяць дзён быў дождж: 1, 2, 14, 27 і 28. Найбольш сьнегу было 19-го: яго выпало на 13 цэнтымэтраў. 14, 15, 27 і 28 была адліга. Туман быў 9 дзён, у тым ліку 20-га стаяў туман бліска ўвесь дзень.

Дзякуючы прыкрыццю сьнегам, марозы не маглі пашкодзіць азімінам.

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
10—11	— 8,2°	— 14,6°
11—12	— 0,8°	— 14,8°
12—13	— 1,8°	— 9,7°
13—14	— 1,°	— 16·3°

З усяго Краю.

Пшонная мука на мацу.

Глаўнакамандуючый на Усходзі загадаў па прыкладу мінулых гадоў выдаць жыдом у нашым краю пшонную муку або пшаніцу на мацу. Выдаваць яе павінны не пазьней 15-га лютага; пры гэтым дадзеную муку трэба адлічыць ад таго, што належыць паводлуг карт на хлеб.

ШЧУЧЫН. 4 студня ў вечары замак кн. Сапегі у Опушэновай, каторы называюць Тарак, згарэў да тла з усімі рэчамі. Удалося выратаваць толькі некалькі рэчэй. Агонь ад пажару адбіўся на хмарах у форме крыжа. Народ перакован, што гэта—знак скорага міра.

ДОЛЬНЫ. У начы с 4 на 5 студня у аднаго тутэйшага гаспадара укралі каня-каштана 5 гадоў.

КЕВІШКІ. У начы на 10 у аднаго тутэйшага селяніна украдзена рыжая карова; у яе зломлен правы рог.

БУКІШКІ. 9 студня у тутэйшага жыхара укралі 4-гадовага гнядога жэрэбца.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ПЕЦЯРБУРГ. (В.Т.Б.). Украінскіе войскі пасьля вострай бітвы занялі пагранічную часць Чарнігаўскай губэрні.

дзіць каля іх с ухмылкаю, залажыў ногу за нагу, курыць. У дзьверы іншы раз лезіць рудая сукрыстая галава, а за дзьвярмі хлёпаюць пантохлі карчмара Еселя. У дальняй каморы гоман, ляскаюць бутэлькам, часам маркотна—звонка пачынаіць іграць гармонік. На вуліцы таксама чутны галасы, сьмех.

ІЦКА БРОУДА. — Ну, Аўтух, — хаўрус? Надумаўся?

АУТУХ. — Слухай, Іцка! Ты мяне ўжо не вучы, дзеля таго штоб я сам адукован не мала, розныя адукацыі прайшоў. Хочыцца табе справіць справу—так і так, слухай мяне, (паніжаіць голас), дужа не гамані, і усё будзе ладна і добра... Ня хочыш так — як ты сабе хочыш дзела такоя... А службу траціць з-за драбязы, з-за якога там глупства я не магу...

МІРОН (на яго не зьвертаюць увагі). — Дзядзька Аўтух! Дзядзька Аўтух! Дзела дзелам, а гаварыўшы трэба ж, як тое кажуць, смагу праганяць... Дзядзька Аўтух! (Наліў яму чарку).

ІЦКА БРОУДА. — Аўтух?! Што? С табе таго мало яшчэ, што я даю? Ты бо выхадзіш у пані Іванецкай? Фе! гдзе твая галава. Я лічыў Аўтуха разумным чэлавекам.

МІРОН (яму хочыцца выпіць, але пачаць першаму нібы не выпадаіць, і ён падніме чарку і ўсё здаройкаіцца да Аўтуха) Дзядзька Аўтух! Будзь здароў! Трэба ж смагу...

АУТУХ. — Слухай, Іцка! Не знаеш ты Аўтуховай галавы, о-о-ох не зна-еш! Я усё віджу... Ты ведаеш, як я с панамі гавару? Не раўнуючы, як с табою ці з ім... О-го! Паны, брат, за тое мяне любюць і дарожаць мною, што я знаю абхадженьня. Я табе не Мірон які, не хамуйла. Я знаю к каму як падайці. І ў які не падайці...

ІЦКА. Ніхто не гаворыць, Аўтух — чэлавек..

АУТУХ (с абурэньнем перабіваючы). — За што летась усіх лесьнікоў турнулі, а я, Аўтух Жабон, астаўся? А? Што тут к чаму, як ты цяміш? Вун, як у Сасоўніку тэшы і гонт пакралі... Усіх па шапцы, а я астаўся! О-го. Я ўсё ведаю. Мяне старынцы пабіць хацелі. І аб Купальля пільнавалі у Жабі і на Красны торг на кірмашы прычэпку маскоўскую робілі... Пабілі? Не-е, раней сам сканаіць, хто Аўтуха абойдзіць. У мяне галава — не Міронава.

МІРОН. Гэ... Ну, дзядзька, будзьця жывы... Каб Бог... Трэба ж смагу...

АУТУХ. — На здароўя (і сам пьець). Дурню выпіўка — шчасьця вялікае. Не е, ты ці, дык галаву мей на плячох. Праўда, Іцка! Прапіў калі Аўтух галаву? Я пью, ды дзела разумею, затоя мяне і паны любюць і даражаць мною. Праўду я кажу, гаспадзін Іцка Броуда, ай не?

ІЩКА БРОУДА. Чаму не? Хто гаворыць, што не? Ну дык слухай, Аўтушок, — Мірон жа свой чэлавек, — дубкі, што пры доугім балоці, мае? Добра?

АУТУХ (запьянеўшы). — Свой ня свой, мой ня твой, мог ба ты і другім разам спытацца: дзед мой казаў, што і сьцены часам чуюць і ваўкі па-сабаччу брэшуць...

МІРОН. Дзядзька Аўтух! Ды ці ж гэта вы на мяне што яко? А ці ж я калі хоць на грэх аб чым якім. Ды ніхай жа таму язык атсохніць: і мы, хваліць Бога, да людзей і людзі да нас. Каб я за хлеб-соль ды тое—гэта... Хай жа той дзетак сваіх ня ўвідзіць...

ІЦКА. Мірон! Мірон! Ты не кляніся, скрыўджэн ня будзіш і ты. Чуіш, ну? гэта гаворыць табе Іцка Броуда, можыш быць пэўны! А клясціа—грэх, дос.

АУТУХ (роўным голасом). — К аўторку штоб было чыста ў сьвята. А ты, Мірон, ведай, ты — бедны мужык, можна сказаць — гной, дурэнь і болі нічога, а людзі с табою кампанію водзюць, не чураюцца цябе; дык разумей што к чаму.

МІРОН. Дзядзька Аўтух! я вам заўсёгды, як роднаму бацьку, каб таму язык атсох. Ці праўда, пан Іцка Броуда?..

ІЦКА. Есель, Есель, нясі яшчэ гарэлкі... (дальш гаворыць Еселю па жыдоўску, што гешэфт здзелан, бо агой за гарэлку і родную матку аддасць).

АУТУХ. Я ўсё знаю! І жылі і жыць будзім. А бельцам я таксама не падамся! Не е. Коні забраў — не паўзі у чужоя, бо яно чужоя. А папаўся — прасі, а ня тоя што... За грудзі не хапай... Аўтуха і не такіе людзі прасілі. Я, к чаму прыстаўлен, таго пільную, і ўсё маё.

ЕСЕЛЬ (прыносіць гарэлку). — Аўтух, Аўтух, а у пані ты даўно быў. Аддала пенсію!

(Далей будзе).

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А.). 9. I. Дутов разбіт і ўцёк. За ім гоняцца дружыны рэволюцыйных войск і чырвонай гвардзіі. Войскі Каледіна адступаюць. Рада раб. і салд. у Ростове — на волі.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А). Гэтымі днямі ў Ростове мае быць апавешчэна незалежная Донская рэспубліка. Каледін будзе прэзэсам міністраў і ваенным міністрам. Апрыч таго будуць міністы судоў, народнай прасьветы, таргоўлі і гасударственага кантролю.

ШТОКГОЛЬМ. Эстонскае прэссбюро апавешчае:

С прычыны жаданьня Фінляндзіі быць незалежнай эстонскіе салдаты выйшлі с Фінляндзіі, і спынена эстонская газэта, выдаваная тамака.

Местовае упраўленьне Пецярбурга пастанавіло налажыць падатак на кожную прыватную павозку і кожнага каня па 500 руб. С кожнай сабакі будуць браць 20 руб.

Меньне ўсерасейскага земскага саюза сконфісковано на карысць гасударства.

21 студня ў Пецярбурзі адбудзецца з'езд прэдстаўнікаў арміі, флота і работнікаў. Усяго мае з'ехацца каля 6.000 асоб.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А.). Дэкрэт ураду рады народных камісараў загадывае спыніць аплату купонаў і дывідэнду. Таргоўля акціямі забаронена пад грозьбай конфіскацыі іх.

ШТОКГОЛЬМ. Разам з англіцкім паслом Буканэнам выехалі с Пецярбурга англіцкіе ваенны агент Нокс і марскі — Стэнлі. Англічане пакінулі такжэ марскіе станціі для падводных лодак у Фінскай затоцы і на Аляндзкіх астравох. Станцыя бездрапянога тэлеграфу у Архангельску ешчэ ў англіцкіх руках. Як піша „Новая Жызнь“, Троцкій зажадаў знішчыць яе ўраз-жэ і скасаваць англіцкае разведачнае бюро ў Пецярбурзі.

З усяго сьвету.

ПАРЫЖ. (В.Т.В.—Гавас). **Парлямэнт.** Міністэр заграніччных спраў, Пішон між іншым заявіў:

„Мы падтрымліваем зносіны з усімі кругамі расейскага народу і ня робім між імі розніцы. Але мы ня хочэмо быць звязанымі мэтамі большэвікоў. Вясьці перагаворы аб мірных мэтах з уласьцю узурпатараў у Пецярбурзі мы становуча адмаўляемся. Група социалістаў з нашага парлямэнту звярнулася да расейскіх соцыалістаў, асьцерэгаючы іх, каб не рабілі заміраньня і сэпаратнага міра. Троцкій адказаў пісьмом, крыўдным для выдатных членаў французскай соцыалістычнай партыі.“

Парлямэнт высказаў давер'е міністэрству перэвагай 377 проці 113 галасоў.

БЭРН. (В.Т.Б.) Галава англіцкай работніцкай партыі, Гэндэрсон, у свäей прамове між іншым сказаў: Усе соцыалістычные партыі Эўропы выставілі мірные праграмы, прынцыпіальна згодлівые між сабой. Мы годзімся з апавешчэным большэвікамі прынцыпам самаазначэньня народаў. Будучына Ірляндзіі залежыць ад пастаноў заседаючага цяпер у Дубліне ірляндзкага конвэнту. Для Эгіпту і Індзіі мы трэбуем пашырэньня самаупраўленьня. Мы просім нашых расейскіх таварышаў верыць, што ваяўнічые англіцкіе газэты не перэказываюць жаданьняў англіцкага народу“.

ЛОНДОН Нацыональная конфэрэнція ў Калькуце (ў Індзіі) ўсемі галасамі прыняла рэзолюцію, жадаючы незалежнаго ураду для Індзіі, адказываючага перад народам.

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). Віцэ-прэзыдэнт міністэрства, Фрыдбэрг, заявіў у глаўнай камісіі прускага сэйму, што дэмократызація выбарнага права у сэйм адаб'ецца і на выбарах у местовае самаупраўленьне

Прэдстаўнік консэрватараў сказаў, што агульнае ныбарнае право давядзе да пагібелі ўсю старану.

На гэта віце-прэзыдэнт міністэрства адказаў, што прыклады с клясычнай старыны для нас не маюць вагі. Мы маем дзела са здаровымі, рвучыміся ўпярод массамі работнікаў, каторые знаюць сваю павіннасць перад гасударствам.

ЛІССАБОН. (Гавас). Тут узняліся новые разрухі у флоце. Крэйсэр „Wasko de Gama“ абстрэліваў крэпасць, але пасьля абстрэлу яго самога прымушэн быў паддацца і вывесіў белы флаг. Бышые ў казармах рэволюцыонеры гэтак сама паддаліся. Цяпер пануе поўны спакой.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

11.I. Заходні тэатр:

Спроба ворагоў неўспадзеўкі ўварвацца раніцай 10 I. на нашы пазыціі на палудзенным усходзі ад Іпра не ўдалася. На фронці ў Фляндрыі і пры Камбрэ—вострые артылерыйскіе бітвы. Між Мэвр і Маркойн англіцкі агонь у вечары і назаўтра раніцай даходзіў момэнтамі найвялікшай сілы.

12.I. Заходні тэатр:

Артылерыйская і мінамётная бітва ў розных пунктах фронту.

13.I. Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскага: На ўсходзі і паўночным усходзі ад Армант'ер і ў ваколіцах Ленсу—жывейшы агонь англіцкай артылеры.

Фронт нямецкаго Насьледніка: Шматдзе на фронці артылерыйскіе бітвы. Сільные наступленьня французаў на поўначы ад Рэймсу, ў Шампані і на паўночным усходзі ад Авокур адкінуты штыкамі. На палудзенным заходзі ад Ору узяты палонные.

Фронт Альбрэхта Вюртэмбэрскага: На усходнім беразі Маасу і ў сярэдніх Вогезах—вострые агонь.

У чысьленых бітвах на паветры збіты ўчора 6 самалётай і 3 прывязные лятучые шары.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН. 12.I. Гіндэнбург і Людэндорф прыехалі сюды сягоньня раніцай.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Чэрчыль сказаў на банкеці прамову, кажучы між іншым:

Нямецкіе арміі, зволененые на усходнім фронці, йдуць на заход. Збіраюцца страшэнные хмары, каторые суляць буру. Але мы маем крэпкую веру. Злучэные Штаты павінны шыбка пасылаць на помач вэтэранам Англіі і Франціі усіх сваіх мужчын“.

ЦЮРЫХ. Генерал Краўдэр заявіў у амэрыканскім парлямэнці, што Злучэные Штаты могуць пасылаць у Эўропу па 700 000 салдатаў у год.

Паводлуг газэт, у Лёндоне і Парыжы кажуць, што „гэта лішне мала для жыцьця і лішне многа дзеля сьмерці.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Англіцкае адміралцейство апавэшчае:

Мінаносец «R kun» 9. I. затануў ля узбярэжжа Ірляндзіі з усімі людзьмі.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Нямецкіе падводные лодкі ізноў затапілі у Сяродземным моры 12 параходаў ёмкасьцю 36.000 тонн

БЭРЛІН (В.ТБ). Падводные лодкі у заходняй часьці пояса блокады навакол Англіі ізноў затапілі 19,000 тонн.

БЭРЛІН. (В.Т.Б). У Паўночных водах нямецкіе падводные лодкі затапілі 6 параходаў.

Друкавана ў друкарні М. Кухты Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей